

УДК 792.7: 7.071.2: 929 (477)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/54-1-18>

Уляна КОНВАЛЮК,
orcid.org/0000-0003-4920-0065
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри виконавського мистецтва
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна) konvalyk36@gmail.com

МИХАЙЛО ХОМА: ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗУ – ВІД ТРІКСТЕРА – ДО СПІВАКА АКАДЕМІЧНОГО ПЛАНУ

Стаття присвячена трікстерській проблематиці. Методи дослідження: соціокультурного аналізу, компаративний, біографічний, інтерпретації. Об'єкт дослідження: трікстер сучасної української соціокультурної реальності на прикладі поп-зірки сучасної України – Dzidzio (Михайло Хома).

Мета статті полягає у дослідженні образу Dzidzio як трікстера сучасної соціокультурної реальності України та його трансформація в образ співака академічного плану. Результати дослідження: опираючись на праці відомих зарубіжних та українських вчених, присвячених проблематиці міфологеми та архетипу трікстера, використовуючи узагальнюючі характеристики цього культурного феномену, виокремлені професором Університету Колорадо (США) Марком Ліповецьки (амбівалентність, функція медіатора, лімінальність, трансформація трансгресії в художній жест, прямий або непрямий зв'язок із сакральним контекстом), проаналізовано образ Dzidzio як трікстера.

Відзначено такі особливості цього культурного героя, як: схильність до трансформації (зовнішньої і внутрішньої, соціальної і культурної) – зміни статусу (від дідуся – до поп-зірки першої величини); зміни зовнішності (від дідуся з бородою і в капелюсі – до молодого чоловіка в європейському костюмі з метеликом); зміни у мовленні та текстах пісень (від пісень легкого змісту із галицизмами до чіткого прояву української національної ідентичності, яка раніше не була чітко виражена).

З 2019 року М. Хома здійснив трансформацію образу від комедійно-розважального – до серйозного академічно-популярного. Свідченням цього процесу є виконання ним Державного гімну України «Ще не вмерла Україна» М. Вербицького, духовного гімну України «Боже Великий єдиний» М. Лисенка, пісень «Стоїть гора високая» та «Марічка» С. Сабадаша. Трансформацію образу М. Хома посилює співпраця із відомим співаком, композитором та продюсером Олександром Пономарьовим, з яким М. Хома записує пісні «Пазли», «Чому», «Україна переможе». Нова суспільно-культурна реальність, каталізатором якої стала сучасна російсько-українська війна, спонукала не тільки трансформацію образу Dzidzio, а й повернення до глибинної сутності української пісенності.

Ключові слова: співак Михайло Хома, вокальна естрада, трікстер, трансформація образу, академічний вокал.

Uliana KONVALIUK,
orcid.org/0000-0003-4920-0065
Candidate of Art Criticism,
Associate Professor at the Department of Performing Arts
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) konvalyk36@gmail.com

TRANSFORMATION OF IMAGE OF MYKHAILO KHOMA – FROM THE TRICKSTER – INTO THE SINGER OF ACADEMIC PLAN

The article is dedicated to the trickster problematics. The methods of investigation: sociocultural analysis, comparative and biographical methods, interpretation. The subject of investigation: a trickster of modern Ukrainian sociocultural reality on the example of Dzidzio, the modern Ukrainian pop star (Mykhailo Khoma, the artist). The article is aimed at the research of character Dzidzio as a trickster of modern socio-cultural reality of Ukraine and his transformation into the character of a singer of academic plan.

The results of investigation: based on the works of famous foreign and Ukrainian scientists dedicated to mythologem problematics and trickster archetype and using generalizing characteristics of this cultural phenomenon is identified by Mark Lipovetsky, Professor of Colorado University (the USA) (such as ambivalence, mediator function, liminality, transformation of transgression into artistic gesture, direct or indirect connection with sacral context) the character Dzidzio as a trickster was analyzed.

The features of this cultural hero are noted: the tendency to the transformation (as external and internal, social and cultural) – the adjustment of status (from the grandfather – into a pop-star); an appearance change (from a grandfather

with a beard and a hat – into young man wearing an European suit with a bow tie); changes in the speech and lyrics of songs (from songs of light content with halicisms (the name of Western Ukrainian dialecticism) to the precise manifestation of Ukrainian national identity, which was not clearly expressed before).

Since 2019, M. Khoma has transformed his character from a comedic and entertaining image – to a serious popular academic. The evidence of that is his performance of the Ukrainian National Anthem «Ukraine has not yet perished» by M. Verbytskyi, the Ukrainian Spiritual Anthem «Bozhe Velykyi yedynyi» by M. Lysenko, the songs «Stoyit hora vysokaya» ma «Marichka» by S. Sabadasha.

The transformation M. Khoma's image was procced by the cooperation with the famous singer, composer and producer Alexander Ponomariov. M. Khoma recorded the common songs with him: «Puzzle», «Why», «Ukraine will win». New social and cultural reality that the catalyst of it was the modern Russian-Ukrainian war, which promoted not only the transformation of image Dzidzio but also the return to the deep essence of Ukrainian song writing.

Key words: the singer Mykhaylo Khoma, pop music, trickster, the transformation of image, academic vocal.

Постановка проблеми. Соціокультурний простір, в якому існує наш сучасник, наповнений постмодерністськими химерами – міфами-симулякрами, одним з яких є трікстер. Як підкреслює І. Кузьміченко, «звернення до архетипу трікстера є однією з відповідей особистості на постійні, швидкозмінні умови культурно-інформаційного ландшафту» (Кузьміченко, 2013: 172). Трікстером постає одна з найпопулярніших поп-зірок сучасної України – Dzidzio. Цей добре знаний веселий персонаж, якого грає актор-співак Михайло Хома (1983 р. н.), від 2009 року викликає щире захоплення і зацікавлення. То в чому ж полягає феномен цього культурного героя? Чи можемо називати його трікстером?

З одного боку, це блазень, котрий у згоді з українською культурною традицією, змушує своїх глядачів сміятися з власних культурних стереотипів і упереджень, з іншого – добродушний образ старого дідуся, праобразом якого для митця став його власний дідусь-поляк – Маркуль Ян Казимирович.

Аналіз досліджень. Міфологічний трікстер – архаїчний прообраз багатьох образів мистецтва, особливо оповідного. З'явившись як об'єкт наукових досліджень у сфері психоаналізу і антропології, цей культурний герой надалі розглядався в таких галузях, як літературознавство, теорія міфології, фольклористика, і пізніше – в філософії та культурології.

Для аналітичної психології трікстер є одним із етнопсихологічних інваріантів, юнгіанським архетипом¹, про який сам К. Юнг говорив так: «У шахрайських історіях, на карнавалах і гулянках, у магічних ритуалах зцілення, в релігійних страхах і захопленнях людини привид трікстера являється в міфологіях усіх часів, причому іноді у формі, що не залишає жодного сумніву, а іноді в дивно зміненому вигляді. Абсолютно ясно, що він є «психологемою», надзвичайно давньою архетипічною психологічною структурою» (Юнг, 1996: 343), а також: «Усяк, хто належить до

сфери культури і шукає досконалості десь у минулому, зіткнувшись обличчям до обличчя з образом трікстера, повинен відчувати себе дуже незатишно. Трікстер – предтеча спасителя, і подібно останньому є Богом, людиною і твариною в одній особі. Він – і нелюдина, і надлюдина, і тварина, і божественна істота, головна і найбільш лякаюча ознака якої – її несвідоме» (Юнг, 1996: 346–347).

Етимологічний аналіз прояснює походження цього слова: «трікстер» буквально означає: «обманщик, хитрун, спритник». Слово походить від кореня “trick” – трюк, обман, жарт, витівка, дурний вчинок, фокус, вправність; похідні форми: “tricksy” – оманливий, пустотливий, грайливий, ошатний; “tricky” – складний, заплутаний, хитрий, спритний, винахідливий, майстерний; слова-синоніми або слова, близькі за змістом: блазень, скоморох, шахрай, ошуканець, лицедій, дурень, паяц (Мюллер, 2002: 773).

В сферу наукового обігу термін «трікстер» було введено у зв'язку з дослідженням архетипового образу Трікстера у культурологічному аналізі міфології індіанців племені Віннебаго американським антропологом Полом Радіним (Радин, 1999). З того часу численні дослідження, літературознавчі, філософські, культурологічні розвідки утвердили трікстера у якості одного із основоположних, ключових понять у царині людської культури.

У філософській літературі сутність феномену Трікстера трактується як руйнівник усталених традицій, бунтівна сила, спрямована проти існуючих морально-етичних, соціальних норм (Ковтун, 2008). У цьому випадку Трікстер уособлює небезпеку, руйнацію, зло і виступає антиподом архетипа Культурного героя: героя-рятівника, героя-захисника, героя-реформатора. І якщо «вчинки культурного героя трансформуються в ідеальну модель, архетип суспільної поведінки...», то «...натомість діяльність несправжнього героя, трікстера уособлює порушення встановлених норм» (Ковтун, 2008: 10). Визначення трікстера через образ культурного героя належить Єлеазару Мелетинському (Мелетинский, 1982).

¹ Архетип – прообраз, первісна форма, взірць, вроджені психічні структури, котрі є результатом історичного розвитку людства.

Ще одна точка зору не виключає першу, а є своєрідним її розвитком, продовженням. Це прослідковується у тому, що розуміння сутності і ролі трікстера не вичерпується негативним характером його дій, а, певним чином, маскується за негативністю, провокує моральний чи фізичний бунт з метою досягти позитивних змін. Керуючись таким розумінням, Трікстер є не просто порушником, а посередником, «містком», або ж, користуючись термінологією К. Леві-Стросса – медіатором, тим, хто має «у самому своєму образі примирити і звести до єдиного несуперечливого цілого усі можливі протиріччя» (Чернявская, 2004: 38).

Якщо розглядати трікстера як культурний феномен сучасності, то, напевно, доречніше було б говорити про так званих «креативних ідіотів» (висловлювання Левіса Хайда (Hyde, 1998: 7), що об'єднують у собі якості таких персонажів, як «жорстокий клоун» і «культурний герой», чия підривна оманлива діяльність володіє, як не дивно, ще й «культуробудівним» ефектом.

Мета статті полягає у дослідженні образу Dzidzio як трікстера сучасної соціокультурної реальності України та його трансформація в образ співака академічного плану. Для її досягнення актуальними стають вирішення таких завдань: висвітлити теоретико-методологічні засади дослідження феномена трікстера; дослідити образ Dzidzio як трікстера сучасної соціокультурної реальності України та його трансформацію в образ співака академічного плану.

Джерелом для узагальнення послужили інтерв'ю та відозаписи Михайла Хоми, довідковий матеріал, спостереження за його діяльністю.

Виклад основного матеріалу. Для аналізу образу Dzidzio як трікстера використаємо чотири узагальнюючі характеристики цього культурного феномену, виокремлені професором Університету Колорадо (США) Марком Ліповецьким (Липовецький, 2009).

1. *Амбівалентність² і функція медіатора.* Ці взаємопов'язані і взаємообумовлені характеристики складають ядро архетипу трікстера. Трікстером може стати і розумний і дурень. Він – живе втілення ситуативності. Здатність культурного героя поєднувати протилежні культурні елементи, породжуючи гібриди і компроміси, зумовлена саме архетиповими властивостями трікстера як медіатора-парадоксалиста.

² Амбівалентність почуттів (від лат. *ambo* – обидва, водночас і *valentia* – сила, міць) – неузгодженість, суперечливість, двоїстість почуттів, які одночасно переживає людина щодо однієї й тієї самої події чи об'єкта.

Dzidzio оголює і обіграє соціально-психологічні парадокси сучасної української культури, у його творчості є всі складові карнавалу. М. Ліповецький вважає, що популярність архетипу трікстера активізується в культурі саме в той момент, коли суспільство «перенасичене цинізмом і усвідомлює це, у цих образах немов би розтрачується надлишок цинізму, який обертається проти самого себе і який вражає не тільки все, що претендує на авторитет і цінність, але й сам цинізм <...> Трікстер є культурними “лейкоцитами”» (Липовецький, 2009).

Отож, саме такий тип культурного міфічного героя з іронічним поглядом на життя, фрондерством, вмінням балансувати між дискурсами відповідіає характеристиці Dzidzio. Як образ сміхової культури, що своїми коріннями сягає часів Київської Русі, розвиненої в українському вертепному дійстві, трікстер Dzidzio у постмодерному українському суспільстві демонструє схильність до *трансформації* (зовнішньої і внутрішньої, соціальної і культурної) – зміни статусу (від дідуся – до поп-зірки першої величини); зміни зовнішності (від дідуся з бородою і в капелюсі – до молодого чоловіка в європейському костюмі з метеликом); зміни у мовленні та текстах пісень (від пісень легкого змісту із галицизмами до чіткого прояву української національної ідентичності, яка раніше не була чітко виражена). У М. Хоми з дитинства проявлялися такі риси трікстера як хитрість і винахідливість. При цьому він прагне бути справедливим, демонструє велику впертість і бажання жити своїм розумом, чого не вистачає багатьом українцям, вміння імпровізувати.

2. *Лімінальність*, яка безпосередньо пов'язана з амбівалентністю трікстера, – специфічна фаза суспільного життя, коли перехід є основним процесом. Британський антрополог Віктор Тернер характеризує трікстера з цієї позиції таким чином: «Лімінальні персонажі завжди ні тут ні там; вони мешкають в проміжку між позиціями, визначеними і запропонованими законом, звичаєм, умовностями або ритуальним порядком» (Turner, 1969: 95). Принцип трікстера – деконструкція, тобто, підрив структури шляхом оголення й обігравання її внутрішніх протиріч, розмивання опозицій зсередини, з точки «ні тут ні там», їхня соціальна позиція невлучно мінлива. І. Кузьмінченко тут додає також такі якості, як позачасовість і позастатусність (Кузьмінченко, 2013: 174). Трікстер як культурний герой не формує окремого культурного середовища, цей персонаж найчастіше втілює антиструктурні елементи в соціальний і культурний порядок.

Виступи Dzidzio викликали шквал емоцій. Мегашоу “Super-puper”, який був приурочений виходу нового альбому на «Арені Львів» (2018) за участю 30 тисяч глядачів був певним проривом, адже за квитками ніхто до нього такого концерту не робив. Михайло запросив Народного артиста України І. Поповича виступити разом з ним на знак подяки за підтримку і віру в його талант. Того ж року був концерт у столичному Палаці спорту «Олімпійський» в Києві (понад 10 тисяч глядачів). Ці багатолюдні концерти свідчать про популярність і визнання у широких мас народу, однак пуристично настроєні українці розглядали творчість Dzidzio як пародію на українську національну культуру. Незважаючи на це, артист впевнено продовжував робити свою справу, зберігаючи знайдений образ і повсякчас порушуючи установлені правила.

3. Трікстер трансформує шахрайство і трансгресію в *художній жест* – особливого роду перформанс, – в якому прагматика трюку редукована, а на перший план висувається художній ефект. Трікстерська театральність і перформативність прямо впливають із вищезгаданої лімінальної позиції всередині соціального і культурного порядку. Художнє значення лімінальної позиції трікстера було виявлено М. Бахтіним, який ведучи мову про блазнів, паяців і дурнів – інакше кажучи, про трікстерів, – підкреслював, що відсторонення, яке генерується цією позицією (М. Бахтін використовує інший термін: «форма “нерозуміння”», але суть справи від цього не змінюється), само собою створює навколо цього персонажа особливий хронотоп, інакше кажучи, естетичний простір: «Блазень, паяц і дурень створюють навколо себе особливі світи, особливі хронотопи <...> Це лицедії життя, їх буття співпадає з їхньою роллю, і поза цією роллю вони взагалі не існують» (Бахтін, 1975: 309).

Свідченням цієї характеристики є ще один аспект творчого життя трікстера Dzidzio. Він виступає як актор у комедійних фільмах «DZIDZIO. Контрабас» (1917), «Свінгери 2», «Відморожений» (2019), «Зірки за обміном» (2021), у фільмі «Де гроші» він не тільки актор, а й режисер, а у романтичній комедії «DZIDZIO: Перший раз» (2018) поєднує три функції – актор, режисер і продюсер. Фільмуючись поряд із такими відомими акторами, як Ада Роговцева, Володимир Горянський, Олексій Вертинський, Ахтем Сеітаблаєв, Римма Зюбіна, Юрій Горбунов, Ігор Кондратюк, Михайло Кукуук, співачка Оля Полякова трікстер Dzidzio долає кордони, створює власний особливий хронотоп, позачасовість. Певним

чином артист став заручником свого образу, який спонукає до усамітнення та певної закомплексованості. М. Хома вважає свій образ символом свята, а метою – підняття настрою і через цю атмосферу творити щастя (Хома, 2022). Саме в образі Dzidzio артист бере участь у різноманітних шоу на телебаченні, як учасник (танцювальне шоу «Танці з зірками», 2019), детектив (розважальне шоу «Маска», 2021), тренер (конкурс молодих виконавців «Голос діти», 2019) і як суддя (танцювальне шоу «Україна має талант», 1916–2017), що є свідченням його популярності і визнання.

4. *Прямий або непрямий зв'язок із сакральним контекстом.* Трікстер не належить світу, він відділений від суспільства, винесений за його межі. Його можна розгадати як персонажа, що мандрує між світом, персонажа, який весь час перетинає межі, причому здійснює перехід в обидві сторони. М. Ліповецький підкреслює, що трансгресія (порушення кордонів і перевертання соціальних і культурних норм) є важливим методом трікстера. В цьому акті відтворюється – нехай і через порушення – концепція такого важливого означення сакрального, як табу (Ліповецький, 2009). А. Ахметшин виокремлює такі атрибутивні ознаки архетипу трікстера: ігровий характер його дій; неможливість вписатися у відомі рамки (мораль, закони, норми певної соціальної групи); створення хаосу; непередбачуваність образу; гіперсексуальність; схильність до трансформації; трансляція будь-яких ідей (Ахметшин, 2015). І. Кузьмінченко наголошує, що трікстер – «це персонаж, позбавлений стійкої ідентичності, але здатний артистично відтворювати прикмети будь-якої ідентичності, він прослизає між антиноміями соціального, політичного та культурного порядку, це персонаж амбівалентний і невловимий» (Кузьмінченко, 2013: 174).

Персонаж Dzidzio з'явився перший раз у 2008 році. Його Михайло вперше показав Адрієві Кузьменку (Кузьмі) в Новояворівську, оскільки не знав сам що з тим робити. Кузьма вважав, що з цього можна бути цікавий проєкт, але коли показали його в Києві, там забракували як «сільський» і не бачили перспективи його розвитку. Порадили створили гурт “Sex Shop Boys”, але Михайло відчував, що це не його напрям і до року гурт перестав існувати. Знайомство з Анатолієм Безухом, який став продюсером Михайла, вселило віру у проєкт “Dzidzio” і з 2009 року почалася співпраця та діяльність гурту “Dzidzio”, фронтменом якого був Михайло Хома. Саме Кузьма допоміг йому розуміти тонкощі шоу-бізнесу і утвердитися в цьому просторі. На запитання журналіста

Д. Гордона, чому обрав такий образ і розважальний жанр, володіючи таким блискучим голосом світового рівня, Михайло відповідає, що йому треба було звернути на себе увагу публіки, вийти із зони комфорту, пересилити себе, свій сором і стати смішним, щоб веселити людей. Цей образ дав популярність, яка здобулася великою працею і прийшло розуміння: «Це класно – забавляти людей, веселити їх» (Хома, 2022).

Трікстер Dzidzio ідентифікує себе із тим шаром суспільства, який хоче видовища і відпочинку, не замислюючись над високими матеріями. Використання ним надсянського говору (говір української мови, що належить до одних з архаїчних говорів галицько-буковинської групи, південно-західного наріччя) та голосу «старого діда», є ознакою ідентифікації саме із населенням Західної України. Цьогорічне інтерв'ю М. Хоми Д. Гордону засвідчує, що його національна ідентичність є чітко означеною (Хома, 2022).

У 2019 році М. Хома здійснив трансформацію образу від комедійно-розважального – до серйозного академічно-популярного. Він давно хотів записати альбом української класики, але сумнівався, чи сприймуть люди його після такого гротескного образу як Dzidzio (Хома, 2022).

Того року Михайло вперше виконав Державний гімн України «Ще не вмерла Україна» М. Вербицького перед матчем збірних України і Литви, чим здивував прихильників та зіркових колег. Відтоді він став амбасадором Збірної України з футболу. Наприкінці 2019 року артист розпочав роботу над великим проектом, який поєднав у собі оновлену версію гімну України та запис духовного гімну України «Боже Великий єдиний» М. Лисенка (Dzidzio, 2019). До створення запису Михайло залучив 100 молодих музикантів (Молодіжний симфонічний оркестр України) під керівництвом диригентки Оксани Линів. У 2020 році співак презентував відеокліп на духовний гімн України «Молитва за Україну», 24 серпня виконав гімн України на урочистостях з нагоди Дня Незалежності України та був удостоєний звання «Заслужений артист України». У 2021 році виконання пісні «Стоїть гора високая» (музика М. Лисенка), як ексклюзивної прем'єра з нагоди 30-ї річниці Незалежності України з нового альбому «Українська класика», чітко означили перехід співака до академічної манери виконання (Хома, 2021). У 2022 році він записав добре відому пісню «Марічка» С. Сабаша на слова М. Ткача, яку колись виконував народний артист України Дмитро Гнатюк. Інтерпретує її співак по-своєму, привносячи нові елементи у звучання. Звернення до такої ретро-

музики Михайло пояснює тим, що в таких піснях відображено все життя людини, і вони будуть актуальними завжди, адже тут «неймовірна краса української пісні в мелодиці і для мене це якась унікальна квітка, яка росте тільки в Україні. Українська пісня – надзвичайно сильна і красива» (Хома, 2022).

Трансформацію образу Михайла Хоми посилила співпраця із відомим співаком, композитором та продюсером Олександром Пономарьовим. Вони записують в дуеті пісню «Пазли» (слова та музика – Олександр Пономарьов), згодом пісню «Чому» (слова та музика – Олександр Пономарьов) – квартетом (Олександр Пономарьов, DZIDZIO, Артем Пивоваров, ALEKSEEV), в ході російсько-української пісні – патріотичну пісню «Україна перемаже» (О. Пономарьов, М. Хома, Т. Тополя, Є. Кошовий, Ю. Ткач, П. Чорний) (слова та музика – Олександр Пономарьов).

Михайло тепер чітко артикулює свою національну ідентичність, яку виховували в нього з дитинства батьки і дідусь з бабусяю: «Це велика гордість бути українцем, що разом із земляками переживаю роки становлення справжньої України. Ми об'єдналися раз і назавжди» (Хома, 2022). Ще при вступі в дитячу музичну школу він співав «Червону калину», а з початку російсько-української війни разом із О. Пономарьовим і Ю. Горбуновим проводить концерти на підтримку ЗСУ, відвідує госпіталі, волонтерить. В день нашої Перемоги, в яку співак безумовно вірить, він заспіває духовний гімн України «Боже великий єдиний», або пісню Перемоги, яка буде написана.

Закономірно виникає питання: «Тож відбувається трансформація образу чи співак повертається до своєї сутності?». І відповідь маємо шукати у біографії і висловлюваннях Михайла Хоми.

Він вихований на кращих зразках української популярної естрадної та народної пісні, яка є надзвичайно близькою співаку. Михайло співав ці пісні з дитинства, а його кумирами були Іван Попович, Василь Зінкевич, Робертіно Лоретті. Відомий співак Іван Попович почув спів Михайлика в дитинстві і підтримав його талант. Хлопчик закінчив музичну школу (вокально-хорове відділення), Львівське музичне училище ім. С. Людкевича (диригентський відділ) та Київський національний університет культури і мистецтв (естрадний вокал), тобто здобув ґрунтовну музичну освіту. Сьогодні для нього залишаються кумирами такі співаки як Лучано Паваротті, Андреа Бочеллі. М. Хома – автор слів і музики більше двадцяти пісень, багато з яких стали популярними народними хітами. Серед них: «Вихідний», «Я і Сара», «Павук» «Каділак» та ін.

Висновки. Проведений аналіз засвідчує, що Dzidzio – це не просто міф-симулякр, це трікстер сучасної соціокультурної реальності України, що живиться українською культурною традицією. Однак у постмодерному світі коди його дій і вчинків, діяльності і творчості чекають на дешифрування. І нами зроблено один з перших кроків у цьому напрямі. Нова суспільно-культурна реальність, катализатором якої стала сучасна російсько-українська війна, спонукала не тільки трансформацію образу Dzidzio, а й повернення співака до гли-

бинної сутності української пісенності. На запитання Д. Гордона який образ існуватиме далі Dzidzio чи Михайло Хома, співак відповідає, що буде пропонувати один і другий, а публіка має вирішити. Головне, вважає М. Хома, бути чесним самим з собою, адже, можливо, сьогодні той переломний момент в житті України, коли саме серйозна академічна музика має бути нарешті затребуваною. Основною його мрією залишається повна реалізація свого творчого потенціалу з використанням всіх граней таланту і не тільки в Україні, а й у світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ахметшин А. Атрибутивные признаки архетипа трікстера. *Вестник КемГУКИ*, 2015, № 32. С. 81–85.
2. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет. Москва: Худож. лит.-ра., 1975. 504 с.
3. Ковтун Н. М. Архетип культурного героя в українській духовній традиції: історико-філософський контекст: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.05 / Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка. Київ, 2008. 20 с.
4. Кузьміченко І. О. Культурний потенціал феномена трікстера: сучасний погляд. *Культура народів Причорномор'я*. 2013. № 262. С. 172–175.
5. Липовецкий М. Трикстер и «закрытое общество». *НЛО (Новое литературное обозрение)*. 2009. № 100. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/m-lipovetskiy-trikster-i-zakrytoe-obschestvo/>
6. Мелетинский Е. М. Культурный герой. *Мифы народов мира*. Т. 2. Москва: «Советская энциклопедия», 1982. С. 25–28.
7. Михайло Хома – Стоїть гора високая (слова – Леонід Глібов, музика – Микола Лисенко). 2021. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XRP4fjKCbHE>
8. Мюллер В. К. Новый англо-русский словарь. Москва: «Русский Язык», 2002. 848 с.
9. О. Пономарьов, М. Хома, Т. Тополя, Є. Кошовий, Ю. Ткач, П. Чорний (Слова та музика – Олександр Пономарьов) – УКРАЇНА ПЕРЕМОЖЕ. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fRuiEv3JRDQ&t=2s>
10. Олександр Пономарьов & Dzidzio. Пазли. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LOGZJPTz9dU&t=150s>
11. Радин П. Трикстер. Исследование мифов североамериканских индейцев с комментариями К. Г. Юнга и К. К. Кереньи. СПб.: Евразия, 1999. 288 с.
12. Хома (DZIDZIO). Особиста трагедія, війна, подвиг мами, Кузьма, робота на митниці, розлучення, «Марічка»: Інтерв'ю Дмитра Гордона з українським співаком Михайлом Хомою (DZIDZIO). 2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=q5jRUyJxQKM>
13. Хома Михайло Степанович. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Хома_Михайло_Степанович
14. Чернявская Ю. В. Трикстер или путешествие в хаос. *Человек*. 2004. № 4. С. 37–52.
15. Чому (Слова та музика – Олександр Пономарьов) – Олександр Пономарьов, DZIDZIO, Артем Пивоваров, ALEKSEEV. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=dBIp-Zdu6PI>
16. Юнг К. Г. Душа и миф. Шесть архетипов [пер. с англ.]. Киев: Гос. б-ка Украины для юношества, 1996. 384 с.
17. DZIDZIO. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/DZIDZIO>
18. DZIDZIO – Гімн України (Official Audio). 2019. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ouXXAE73ASY>
19. Hyde Lewis. Trickster Makes This World: Mischief, Myth, and Art. New York: Farrar, Straus and Giroux, 1998. 417 p.
20. Turner V. The Ritual Process: Structure and Anti-Structure. Chicago: Aldine Publ., 1969. 213 p.

REFERENCES

1. Ahmetshin A. Atributivnyie priznaki arhetipa trikstera [Attributive features of the trickster archetype]. *Vestnik KemGUKI*, 2015, Nr 32, pp. 81–85 [in Russian].
2. Bahtin M. M. Voprosy literatury i estetiki. Issledovaniya raznykh let [Questions of literature and aesthetics. Researches of different years]. Moscow: Fiction, 1975. 504 p. [in Russian].
3. Kovtun N. M. Arhetip kulturnogo geroya v ukraYinskIy duhovnIy traditsIYi: Istoriko-filosofskiy kontekst [The archetype of the cultural hero in the Ukrainian spiritual tradition: historical and philosophical context]: avtoref. dis. ... kand. fillos. nauk: 09.00.05 / Zhitomirskiy derzh. un-t Im. I. Franka. KiYiv, 2008. 20 p. [in Ukrainian].
4. Kuzmlchenko I. O. Kulturniy potentslal fenomena trikstera: suchasniy poglyad [The cultural potential of the trickster phenomenon: a modern perspective]. *Kultura narodov Prichernomor'ya*. 2013. Nr 262, pp. 172–175 [in Ukrainian].
5. Lipovetskiy M. Trikster i «zakrytoe obschestvo» [Trickster and the «closed society»]. *NLO (Novoe literaturnoe obozrenie)*. 2009. Nr 100 URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/m-lipovetskiy-trikster-i-zakrytoe-obschestvo> [in Russian].
6. Meletinskiy E. M. Kulturniy geroy [Culture hero]. *Mifyi narodov mira*. T. 2. Moscow: «Soviet Encyclopedia», 1982, pp. 25–28 [in Russian].
7. Mihaylo Homa – StoYit gora visokaya (slova – LeonId Gllbov, muzika – Mikola Lisenko) [There is a high moun-

- tain (words by Leonid Hlibov, music by Mykola Lysenko)]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XRP4fjKCbHE> [in Ukrainian].
8. Myuller V. K. *Novyyi anglo-russkiy slovar* [New English-Russian Dictionary]. Moscow: «Russian Language», 2002. 848 p. [in Russian].
9. O. Ponomarov, M. Homa, T. Topolya, E. Koshoviy, Yu. Tkach, P. Chorniy (Slova ta muzika – Oleksandr Ponomarov) – UKRAYiNA PEREMOZhE [(Words and music – Oleksandr Ponomaryov) – UKRAINE WILL WIN]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fRuiEv3JRDQ&t=2s> [in Ukrainian].
10. Oleksandr Ponomarov & Dzidzio. Pazli [Puzzle]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LOgZJPTz9dU&t=150s> [in Ukrainian].
11. Radin P. *Trickster. Issledovanie mifov severoamerikanskih indeytsev s kommentariyami K. G. Yunga i K. K. Kereni* [Trickster. A study of the myths of the North American Indians with commentary by C. G. Jung and C. K. Kerenyi]. St. Petersburg: Eurasia, 1999. 288 p. [in Russian].
12. Homa (DZIDZIO). *Osobista tragediya, vlyna, podvig mami, Kuzma, robota na mitnitsI, razluchennya, «MarIchka»: Interv'yu Dmitra Gordona z ukraYinskim spIvacom Mihaylom Homoyu (DZIDZIO)* [Personal tragedy, war, mother's feat, Kuzma, work at customs, divorce, «Marichka»: Dmytro Gordon's interview with Ukrainian singer Mykhailo Khoma (DZIDZIO)]. 2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=q5jRUYjxQKM> [in Ukrainian].
13. *Хома Михайло Степанович* [Khoma Mykhailo Stepanovych]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Хома_Михайло_Степанович [in Ukrainian].
14. Chernyavskaya Yu. V. *Trickster ili puteshestvie v haos* [Trickster or Journey into Chaos]. *Chelovek*. 2004. Nr 4, pp. 37–52 [in Russian].
15. *Chomu (Slova ta muzika – Oleksandr Ponomarov)* [Why (Words and music – Oleksandr Ponomaryov)] – Oleksandr Ponomarov, DZIDZIO, Artem Pivovarov, ALEKSEEV. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=dBIp-Zdu6PI> [in Ukrainian].
16. Yung K. G. *Dusha i mif. Shest arhetipov* [Soul and myth. Six archetypes] [per. s angl.]. Kyiv: State. library of Ukraine for youth, 1996. 384 s. [in Russian].
17. DZIDZIO. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/DZIDZIO> [in Ukrainian].
18. DZIDZIO – *Gl'mn UkraYini* [Anthem of Ukraine] (Official Audio). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ouXX-AE73ASY> [in Ukrainian].
19. Hyde Lewis. *Trickster Makes This World: Mischief, Myth, and Art*. New York: Farrar, Straus and Giroux, 1998. 417 p.
20. Turner V. *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. Chicago: Aldine Publ., 1969. 213 p.